

Türkiye’de erkek hemşire imgesi*

Nurten Kaya**
Nuray Turan***
Aylin Öztürk****

Özet

Amaç: Bu çalışma, toplumun erkek hemşire imgesini belirlemek amacı ile yapıldı.

Yöntem: Kesitsel türde yapılan bu çalışma, 1482 kişi üzerinde gerçekleştirildi. Araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu, bireyler ile yüz yüze görüşülerek dolduruldu. Verilerin değerlendirilmesinde ortalama, yüzdelik yöntemleri kullanıldı.

Bulgular: Bireylerin yaş yılı ortalamasının 31.74 (SS=10.37, Minimum=18, Maksimum=65), %56’sının kadın, %43.5’inin lise mezunu olduğu saptandı. Bireylerin %71.4’ü Türkiye’de erkeklerin de hemşirelik yapabileceğini bildiğini; %62.6’sı hemşireliğin hem kadınların hem de erkeklerin yapabileceği bir meslek olduğunu; %18.2’si hemşirelik mesleğinde sadece kadınların olması gerektiğini; %71.7’si hemşirelerin uygulamalardaki başarısının cinsiyetten daha önemli olduğunu; %52.5’i erkek hemşirelerin, meslekte herhangi bir değişime yol açmayacağını; %31.4’ü erkek hemşirelerin, hemşireliğin toplumsal statüsünün gelişmesine katkı sağlamayacağını; %45.6’sı erkek hemşirelerin, hastane ortamında her alanda, %39.7’si yoğun bakım, ameliyathane ve acil gibi alanlarda çalışması gerektiğini ifade etti. Ayrıca araştırma kapsamına alınan bireylerin %16.6’sı erkek hemşirenin bakım vermesinden utanacağını, %15.9’u çekineceğini, %15.4’ü şaşıracağını söyledi.

Sonuç ve Öneri: Türkiye’de erkek hemşire imgesi genelde olumlu yöndedir. Fakat tüm toplumun erkek hemşireye bakış açısının olumlu olması sağlanmalıdır. Bu amaçla, toplum, cinsiyetin hemşirelik bakımının kalitesini etkileyen bir faktör olmadığı konusunda bilgilendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Bakım; cinsiyet; disiplin; erkek hemşire; hemşirelik; meslek; Türkiye

*1st International Congress on Nursing Education, Research & Practice, October 15th – 17th 2009, Thessaloniki - Greece, Poster olarak sunulmuştur.

**Yard.Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Esasları A.D., nurka@istanbul.edu.tr

***Msc. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Esasları A.D., nkaraman@istanbul.edu.tr

****Msc. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Esasları A.D., aozturk@istanbul.edu.tr

Men nurse image in Turkey

Nurten Kaya
Nuray Turan
Aylin Öztürk

Abstract

Aim: This study has been conducted to determine men nurse image of the society.

Methods: The study that was conducted in cross-sectional design was realized on 1482 persons. Questionnaire that is prepared by researchers were filled by discussing with cases face-to-face. Average, percentage methods were used in evaluation of data.

Results: Age year average of cases within the scope of the research is 31.74 (SD=10.37, Minimum=18, Maximum=65) type and 56% woman and 43.5% is graduated from high school. 71.4% cases stated that they knew that men were able to work as nurse in Turkey; 62.6% stated that nursing was a profession to be performed both by women and men; 18.2% stated that only women had to take place in nursing profession; 71.7% stated that success of nurses in practice was more important than gender; 52.5% stated that men nurses would not lead any change in the profession; 31.4% stated that men nurses would not contribute in development of social status of nursing; 45.6% stated that men nurses had to work in every field in hospital environment, 39.7% stated that they had to work in fields such as intensive care, operating theatre and emergency department. 16.6% cases stated that they would be ashamed of care by men nurse, 15.9% cases stated that they would hesitate and 15.4% cases stated that they would be surprised.

Conclusions: Men nurse image in Turkey is generally positive. However, a positive point of view against men nurses by all the society should be ensured. For this purpose, the society should be informed that profession and gender are not factors that affect quality of nursing care.

Keywords: Care; discipline; gender; men nurses; nursing; profession; Turkey

GİRİŞ

Sağlık bakımı sistemi içinde önemli bir yeri olduğu kabul edilen hemşirelik, sağlıklı/hasta bireyi tüm boyutları ile bir bütün olarak ele alan tek sağlık disiplini. Hemşireler, insanın, fertilizasyondan (döllenme) ölümüne değin süren yaşamın tüm evrelerinde esenlik-sağlık-rahatsızlık-hastalık ve ölüm dizgesinin herhangi bir noktasında rol ve sorumluluklar üstlenmektedir (Kaya, 2006). Bu özelliklerinin yanı sıra hemşirelik, tüm dünyada kadınların baskın olduğu mesleklerden biridir ve insanoğlunun var oluşu ile başlayan hemşirelik, kadının şefkatli, şifa verici rolü ve doğasında bulunan fedakarlık ile özdeşleşmiştir (Tezel ve ark., 2008; Yavuz ve Dramalı, 1997).

Hasta ve düşkünlere yardım ile başlayan hemşirelikte, erkekler tarihin ilk dönemlerinde rol almış, hatta bu dönemde kadınlar, ya erkeklerin gerisinde kalmışlar ya da erkekler ile işbirliği yaparak bu mesleğin uygulayıcıları olmuşlardır. Tek tanrılı dinler döneminde ilk örgütlü hasta bakım hizmetini, Dekon adı verilen erkekler, Dekones adı verilen kadınlarla birlikte gerçekleştirmişlerdir. Ortaçağda ise hemşirelikte yaşanan karanlık dönemin ardından St. John Şövalyeleri hemşirelik bakımı ile uğraşmışlardır. Her dönemin önemli politik ve sosyal olaylarından etkilenen hemşirelik, Florence Nightingale’e kadar, erkeklerin çoğunlukta olduğu bir sağlık disiplini özelliğini taşımıştır. Fakat bu dönemden sonra kadınlar, hemşirelikte baskın cinsiyet haline gelmişlerdir (Mackintosh, 1997; Romem ve Anson, 2005; Şentürk, 1985).

Ülkemizde 1954 yılında çıkarılan hemşirelik kanunu, erkek hemşire yetiştirilmesine olanak tanımayan bir yasal düzenlemeydi (Resmi Gazete. Sayı: 8647. 02.03.1954 tarih ve 6283 nolu Hemşirelik Kanunu). 50 yıldan fazla bir süre yürürlükte kalan bu yasa, günümüzün gereksinimlerine yanıt vermediğinden ve hemşireliğin meslekleşmesine ket vuran “bir kadın mesleği” olduğuna ilişkin maddeyi barındırdığından, Ocak 2007’de resmi gazetede yayımlanan “Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile değiştirilmiştir (Resmi Gazete. Sayı: 26510. 02.05.2007 tarih ve 5634 nolu Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun). Böylece 2007’de yapılan yasal düzenlemeler ile hemşirelikte cinsiyet ayrımı ortadan kalkmıştır ve böylece günümüzde erkekler, yasal olarak hemşirelik mesleğinin bir üyesi olabilmektedir.

Sonuç olarak, ülkemizde 2007 yılında güncellenen hemşirelik yasasının sonucu olarak, erkekler, hemşire unvanı alabilmektedir. Türkiye’de hemşirelik hizmetini kadın hemşirelerden almaya alışkın olan toplumun, bu konuda bilgi sahibi olup olmadığı önemli bir sorundur. Aksi takdirde bireyler sağlık bakımı sistemine başvurduklarında erkek hemşire ile karşılaşacaklar, bu durum da farklı sorunların gelişmesine neden olabilecektir. Bu nedenle ilk adım olarak, bu yasa değişikliğinin topluma yansımalarını irdeleyen çalışmalara bir an önce başlanmalıdır. Öte yandan tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de, toplumun hemşirelik imgesini inceleyen çalışmalar yapılmıştır (Arthur ve Randie, 2007; Çınar ve Demir, 2009; Natan, 2009; Takase ve ark., 2001; Takase ve ark., 2006; Tzeng, 2006). Bu çalışmalara, toplumun erkek hemşire imgesini belirlemeye yönelik araştırmaların eklenmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. *Bu doğrultuda araştırmayı yönlendiren sorulara aşağıda yer verilmiştir:*

1. Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, mesleği, gelir durumu, yaşamının önemli bir bölümünü geçirdiği Türkiye bölgesi) nelerdir?
2. Araştırmaya katılan bireylerin Sağlık Bakımı Sistemi ile ilişkilerini tanımlayan özellikleri (sağlık ile ilgili bir alanda çalışma durumu, ailesinde herhangi bir sağlık çalışanının bulunma durumu, ülkemizde mesleğinde ün yapmış bir hemşire lider tanıma durumu, herhangi bir nedenle hemşirelik hizmetinden/bakımından yararlanma durumu, ülkemizde hemşirelik mesleğine erkeklerin de katıldığını bilme durumu ve bu bilgiyi nasıl edindiği) nelerdir?
3. Araştırmaya katılan bireylerin erkek hemşire imgeleri nasıldır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü: Bu araştırma, toplumun erkek hemşire imgesini belirlemek amacıyla ile kesitsel türde yapıldı.

Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi: Araştırmanın kuramsal evreni; Türkiye’de yaşayan, çalışma evreni ise belirlenen araştırma ölçütlerine uyan ve ulaşılabilen bireylerdir. Örneklem grubu ise olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biri olan gelişigüzel örnekleme (convenience sampling, accidental hap sampling) ile bu evren arasından aşağıdaki seçim ölçütlerine göre 1482 kişiden meydana geldi. Buna göre bireyin;

- Bilişsel, duyuşsal ve sözel olarak iletişim kurmayı engelleyen herhangi bir sorununun olmaması,

- 18-65 yaşları arasında olması,
- Çalışmaya gönüllü olarak katılması gerekmektedir.

Veri Toplama Araçları: Araştırmanın verileri literatür (Arıkan ve ark., 2000; Özdemir ve ark., 2008; Tezel ve ark., 2008) taranarak hazırlanan anket formu aracılığı ile 1 Ekim 2008-10 Mayıs 2009 tarihleri arasında yüz yüze görüşülerek toplandı. Anket formunun ilk bölümünde, araştırma kapsamına alınan bireylerin tanımlayıcı bilgilerini içeren sorular bulundu. Bu sorular; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, mesleği, gelir durumu, yaşamının önemli bir bölümünü geçirdiği Türkiye bölgesi, sağlık ile ilgili bir alanda çalışma durumu, ailesinde herhangi bir sağlık çalışanının bulunma durumu, ülkemizde mesleğinde ün yapmış bir hemşire lider tanıma durumu, herhangi bir nedenle hemşirelik hizmetinden/bakımından yararlanma durumu, ülkemizde hemşirelik mesleğine erkeklerin de katıldığını bilme durumu ve bu bilgiyi nasıl edindiği, konularını içerdi. Anket formunun ikinci bölümünde ise; araştırma kapsamına alınan bireylerin erkek hemşireler konusundaki imgelerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik ve üç aşamalı (tümüyle katılıyorum, kısmen katılıyorum, katılmıyorum) olarak yanıtlanabilecek, 29 adet önerme yer aldı. Ayrıca veri toplama formunda, bireylerin eklemek veya açıklamak istedikleri düşüncelerini belirlemeyi hedefleyen, açık uçlu bir soru bulundu.

Araştırmanın Etik Yönü: Örneklem grubu seçim ölçütlerine uyan bireylere, çalışmanın amaç ve yararları açıklandıktan sonra araştırmaya katılmaya isteklilik, gönüllülük ilkesine özen gösterilerek onam/onayları alındı ve uygulamaya bundan sonra başlandı.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi: Verilerin analizinde SPSS 11.0 versiyonu kullanıldı. Veri toplama formlarından elde edilen ordinal veriler aritmetik ortalama, standart sapma, minimum, maksimum olarak, nominal veriler ise frekans ve yüzde olarak değerlendirildi.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %56.0’sının kadın, yaş ortalamasının 31.74 (SS=10.37, Minimum=18, Maksimum=65), %50.5’inin bekâr, %43.5’inin lise mezunu, %36.8’inin işçi olduğu saptandı. Bireylerin %40.9’u ekonomik durumunu gelirim giderime eşit olarak tanımladı ve %80.6’sı yaşamının büyük bölümünü geçirdiği Türkiye Bölgesi’nin Marmara Bölgesi

olduğunu ifade etti (Tablo 1).

Tablo 1: Bireylerin Sosyo-Demografik Özellikleri (N=1482)

Sosyo-Demografik Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	830	56.0
Erkek	652	44.0
Yaş		
18-25	474	32.0
26-33	472	31.8
34-41	262	17.7
42-49	160	10.8
50-57	82	5.5
58-65	32	2.2
Ort.±SS (Minimum-Maksimum)	31.74±10.37 (18-65)	
Medeni Durum		
Evli	702	47.4
Bekar	748	50.5
Dul/Boşanmış	32	2.2
Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	18	1.2
Okur-yazar	24	1.6
İlköğretim mezunu	248	16.7
Lise mezunu	644	43.5
Ön lisans mezunu	180	12.1
Lisans mezunu	278	18.8
Yüksek lisans/doktora mezunu	90	6.1
Mesleği		
Memur	252	17.0
İşçi	546	36.8
Serbest Meslek	146	9.9
Emekli	114	7.7
Diğer	424	28.6
Gelir Durumu		
Gelirim giderimden fazla	256	17.3
Gelirim giderime eşit	606	40.9
Gelirim giderimden az	318	21.5
Gelirim yok	302	20.4
Yaşamlarının büyük bölümünü geçirdikleri Türkiye bölgesi		
Marmara Bölgesi	1194	80.6
Ege Bölgesi	42	2.8
Akdeniz Bölgesi	42	2.8
İç Anadolu Bölgesi	80	5.4
Karadeniz Bölgesi	72	4.9
Doğu Anadolu Bölgesi	40	2.7
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	12	0.8

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %85.4’ü sağlıkla ilgili bir alanda çalışmadığını, %76.2’si sağlık alanında çalışan bir yakınının bulunmadığını, %89.2’si ülkemizde hemşirelik alanında ün yapmış bir lider tanımadığını, %68.2’si herhangi bir nedenle hemşirelik

hizmetinden/bakımından yararlandığını ve %71.4 gibi önemli bir çoğunluğu ülkemizde hemşirelik mesleğine erkeklerin de katıldığını bildiğini ifade etti (Tablo 2).

Tablo 2: Bireylerin Sağlık Bakımı Sistemi İle İlişkilerini Tanımlayan Özellikleri (N=1482)

Sağlık Bakımı Sistemi İle İlişkilerini Tanımlayan Özellikler		n	%
Sağlık ile ilgili bir alanda çalışma durumu	Evet	216	14.6
	Hayır	1266	85.4
Ailelerinde herhangi bir sağlık çalışanının bulunma durumu	Evet	352	23.8
	Hayır	1130	76.2
Mesleğinde ün yapmış bir hemşire lider tanıma durumu	Evet	160	10.8
	Hayır	1322	89.2
Herhangi bir nedenle hemşirelik bakımından yararlanma durumu	Evet	1010	68.2
	Hayır	472	31.8
Ülkemizde hemşirelik mesleğine erkeklerin de katıldığını bilme durumu	Evet	1058	71.4
	Hayır	424	28.6

Türkiye’de artık erkeklerin de hemşirelik yapabileceğini bildiğini belirtenlere (N=1058), bu bilgiye nasıl ulaştıkları soruldu ve seçeneklerden; hastane deneyimi %40.3, kitle iletişim araçları %39.3, arkadaş aracılığı %25.1 sıklığında yanıtlandı (Tablo 3).

Tablo 3: Ülkemizde Erkeklerin de Hemşirelik Yapabileceğini Bildiğini İfade Eden Bireylerin Bu Bilgiyi Edinme Yollarının Dağılımı (N=1058)^a

Bilgiyi Edinme Yolu	n ^b	%
Hastane deneyimi ile	426	40.3
Kitle iletişim araçları ile	416	39.3
Arkadaş aracılığı ile	266	25.1

^a Bu soruyu ülkemizde hemşirelik mesleğine erkeklerin de katıldığını bilen bireyler yanıtlamıştır

^b Birden fazla seçenek işaretlenmiş ve yüzdeler “n” üzerinden hesaplanmıştır

Bireyler; hemşirelik hem kadınların hem de erkeklerin yapacağı bir meslektir (%62.6), erkekler de hemşirelik yapmalıdır (%53.7), kızımın hemşire olmasını onaylarım/isterim (%47.0), hemşirelerin uygulamalardaki başarısı cinsiyetten daha önemlidir (%71.7), hastaneye yattığımda kadın hemşirenin bakım vermesini isterim (%47.2), erkek hemşireler hastane ortamında yoğun bakım, ameliyathane ve acil gibi alanlarda çalışmalıdır (%39.7), erkek hemşireler hastane ortamında ayırım yapılmaksızın her serviste çalışmalıdır (%45.6), erkek hemşireler hastane ortamında tüm pozisyonlarda görev almalıdır (%44.0), erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması hemşirelik mesleğinde herhangi bir değişiklik yaratmaz (%52.5), erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması, hemşireliğin toplumdaki statüsünde herhangi bir değişiklik yaratmaz (%43.5), sağlık bakımı kurumuna başvurduğumda, sağlık

hizmetini kadın hemşirenin vermesini tercih ederim (%38.3) önermelerine birinci sıradaki çoğunlukla katıldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. Bireylerin Erkek Hemşire İmgesi ile İlgili Önermelere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı (N=1482)

ERKEK HEMŞİRE İMGESİ İLE İLGİLİ ÖNERMELER	Katılıyorum n (%)	Kararsızım n (%)	Katılmıyorum n (%)
Hemşirelik hem kadınların hem de erkeklerin yapacağı bir meslektir.	928 (62.6)	342 (23.1)	212 (14.3)
Cinsiyet hemşirelik mesleğinde önemlidir.	278 (18.8)	338 (22.8)	866 (58.4)
Hemşirelik mesleğinde sadece kadınlar olmalıdır.	270 (18.2)	200 (13.5)	1012 (68.3)
Hemşirelik mesleğinde sadece erkekler olmalıdır.	68 (4.6)	94 (6.3)	1320 (89.1)
Erkekler de hemşirelik yapmalıdır.	796 (53.7)	372 (25.1)	314 (21.2)
Erkekler hemşirelik mesleğini kadınlara göre daha iyi yaparlar.	104 (7.0)	332 (22.4)	1046 (70.6)
Kızımın hemşire olmasını onaylarım/isterim.	696 (47.0)	524 (35.4)	262 (17.7)
Oğlumun hemşire olmasını onaylarım/isterim.	436 (29.4)	500 (33.7)	546 (36.8)
Hemşirelerin uygulamalardaki başarısı cinsiyetten daha önemlidir.	1062 (71.7)	246 (16.6)	174 (11.7)
Hastaneye yattığımda kadın hemşirenin bakım vermesini isterim.	700 (47.2)	454 (30.6)	328 (22.1)
Hastaneye yattığımda erkek hemşirenin bakım vermesini isterim.	146 (9.9)	554 (37.4)	782 (52.8)
Erkek hemşireler hastane ortamında yoğun bakım, ameliyathane ve acil gibi alanlarda çalışmalıdır.	588 (39.7)	546 (36.8)	348 (23.5)
Erkek hemşireler hastane ortamında ayırım yapılmaksızın her serviste çalışmalıdır.	676 (45.6)	446 (30.1)	360 (24.3)
Erkek hemşireler hastane ortamında yönetici pozisyonlarda olmalıdır.	232 (15.7)	434 (29.3)	816 (55.1)
Erkek hemşireler hastane ortamında yatak başı hemşiresi olarak görev almalıdır.	148 (10.0)	486 (32.8)	848 (57.2)
Erkek hemşireler hastane ortamında eğitim hemşiresi olarak görev almalıdır.	224 (15.1)	676 (45.6)	582 (39.3)
Erkek hemşireler hastane ortamında tüm pozisyonlarda görev almalıdır.	652 (44.0)	476 (32.1)	354 (23.9)
Erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması hemşirelik mesleğinde herhangi bir değişiklik yaratmaz.	778 (52.5)	382 (25.8)	322 (21.7)
Erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması hemşirelik mesleğini geliştirir.	476 (32.1)	488 (32.9)	518 (35.0)
Erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması hemşirelik mesleğinin daha kötüye gitmesine neden olur.	112 (7.6)	164 (11.1)	1206 (81.4)
Erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması, hemşireliğin toplumdaki statüsünde herhangi bir değişiklik yaratmaz.	644 (43.5)	452 (30.5)	386 (26.0)
Erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması, hemşireliğin toplumdaki statüsünü geliştirir.	466 (31.4)	512 (34.5)	504 (34.0)
Erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması, hemşireliğin toplumdaki statüsünün daha kötüye gitmesine neden olur.	100 (6.7)	176 (11.9)	1206 (81.4)
Erkeklerin hemşirelik mesleğini seçme nedeni hemşirelik mesleğine ilgi duymasıdır.	334 (22.5)	734 (49.5)	414 (27.9)
Erkeklerin hemşirelik mesleğini seçme nedeni mezuniyet sonrası iş olanaklarıdır.	568 (38.3)	704 (47.5)	210 (14.2)
Sağlık bakımı kurumuna başvurduğumda, sağlık hizmetini kadın hemşirenin vermesini tercih ederim.	568 (38.3)	444 (30.0)	470 (31.7)

ERKEK HEMŞİRE İMGESİ İLE İLGİLİ ÖNERMELER	Katılıyorum n (%)	Kararsızım n (%)	Katılmıyorum n (%)
Erkek hemşirenin bakım vermesinden utanırım.	246 (16.6)	376 (25.4)	860 (58.0)
Erkek hemşirenin bakım vermesinden çekinirim.	236 (15.9)	376 (25.4)	870 (58.7)
Erkek hemşirenin bakım vermesine şaşırırım.	228 (15.4)	242 (16.3)	1012 (68.3)

Bireyler; erkek hemşireler hastane ortamında eğitim hemşiresi olarak görev almalıdır (%45.6), erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması, hemşireliğin toplumdaki statüsünü geliştirir (%34.5), erkeklerin hemşirelik mesleğini seçme nedeni hemşirelik mesleğine ilgi duymasıdır (%49.5), erkeklerin hemşirelik mesleğini seçme nedeni mezuniyet sonrası iş olanaklarıdır (%47.5) önermelerinde birinci sıradaki çoğunlukla kararsız kalmışlardır.

Bireyler; cinsiyet hemşirelik mesleğinde önemlidir (%58.4), hemşirelik mesleğinde sadece kadınlar olmalıdır (%68.3), hemşirelik mesleğinde sadece erkekler olmalıdır (%89.1), erkekler hemşirelik mesleğini kadınlara göre daha iyi yaparlar (%70.6), oğlumun hemşire olmasını onaylarım/isterim (%36.8), hastaneye yattığımda erkek hemşirenin bakım vermesini isterim (%52.8), erkek hemşireler hastane ortamında yönetici pozisyonlarda olmalıdır (%55.1), erkek hemşireler hastane ortamında yatak başı hemşiresi olarak görev almalıdır (%57.2), erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması hemşirelik mesleğini geliştirir (%35.0), erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması hemşirelik mesleğinin daha kötüye gitmesine neden olur (%81.4), erkeklerin hemşirelik mesleğinde olması, hemşireliğin toplumdaki statüsünün daha kötüye gitmesine neden olur (%81.4), erkek hemşirenin bakım vermesinden utanırım (%58.0), erkek hemşirenin bakım vermesinden çekinirim (%58.7), erkek hemşirenin bakım vermesine şaşırırım (%68.3) önermelerine birinci sıradaki çoğunlukla katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin eklemek veya açıklamak istedikleri düşüncelerini belirlemek amacı ile sorulan açık uçlu soruya aşağıdaki yanıtlar verilmiştir:

- Sağlık memurları olduğu için erkek hemşireye gereksinim yok (n=1),
- Hastaların erkek ya da kadın hemşireyi seçme hakkı olmalıdır (n=3),
- Erkek hemşirelerin meslek isimleri farklı olmalıdır (n=21).

TARTIŞMA

Ülkemizde yakın bir tarihe kadar hemşirelik hizmetleri genellikle kadınlar tarafından gerçekleştirildi, fakat 2007 yılında hemşirelik yasasının güncellenmesi ile Türkiye’deki erkekler, hemşire unvanı alabilme hakkını elde etti (Resmi Gazete. Sayı: 26510. 02.05.2007 tarih ve 5634 nolu Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun). Bu çalışma, Türkiye’deki bu değişim konusunda bilgi sahibi olma durumunu ve toplumun erkek hemşire imgesini belirlemek amacı ile 1482 kişi üzerinde gerçekleştirildi.

Dünyada ve ülkemizde hemşirelik, yalnızca kadınlara özgü bir meslek olmaktan çıkmakta ve bu duruma paralel olarak karma bir meslek olması konusunda istek ve eğilimler de giderek yaygınlaşmaktadır. Böylece kadın mesleği olarak algılanan hemşireliğe erkek üyelerin katılması her geçen gün artmaktadır (Evans, 1997). Amerika Birleşik Devletlerinde hemşirelerin %5’i, İngiltere’de %10’u erkektir (Romem ve Anson, 2005). Türkiye’de ise çok az sayıda erkek hemşire vardır. Hemşirelik mesleğine erkek üyelerin girmesi ile birlikte hemşirelik mesleği üzerindeki olumsuz görüşlerin en aza ineceği düşünülmektedir (Evans, 1997). Hemşirelikte erkek sayısının arttırılmak istenmesinde, hemşirelik imgesinin gelişmesi, cinsiyette denge sağlamak ve erkeklerin bu mesleğe olan endişelerini azaltmak/ortadan kaldırmak yatmaktadır (Taşçı, 2007; Yavuz ve Dramalı, 1997). Bu bağlamda erkek hemşirelerin mesleğe girmelerinin mesleğe olumlu katkılarının olacağı ve erkek hemşire imgesinin değişeceği düşünülmektedir (Öz, 2004). Öte yandan kadın hemşireden bakım almaya alışkın birey, aile ve toplumun, erkek hemşire ile ilgili düşünceleri oldukça önemlidir. Örneğin 2000 yılında yapılan bir çalışmada yüksek öğrenim görmemiş erkeklerin hemşireyi “beyaz elbiseler içinde, kep takan, bayan kişi” olarak tanımladıkları belirtilmektedir (Emiroğlu, 2000). Koç ve Sağlam (2009) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, öğrencilerin önemli bir bölümünün hemşireliği bir kadın mesleği olarak tanımladıkları belirtilmektedir. Fakat bu çalışmanın sonuçları, Türk toplumunun erkek hemşireye hazır olduğu ile ilgili öngörüğü desteklemektedir. Nitekim yakın bir zamanda yayınlanan bir çalışmada da katılımcıların yarısından fazlasının halkın erkek hemşirelere tepkisinin olumlu olacağını ifade ettikleri belirtilmektedir (Ünsal ve ark., 2010). Ayrıca Özbaşaran ve ark. (2002) hastalar ile yaptıkları bir çalışmada araştırma kapsamına alınan hastaların hemen hemen tümünün bir erkek hemşire ile karşılaşmamış olmalarına rağmen, yarıya yakınının

erkek hemşire olabileceğini düşündükleri; fark etmez diyenlerin çoğunluğunun erkek hemşire olabirirliliğine olumlu baktığını ifade etmişlerdir.

Ünsal ve ark.’nın (2010) yaptıkları çalışmada araştırma kapsamına alınan bireylerin % 69.3’ünün erkek hemşirelerin olduğunu bildiğini; bilenlerin % 66.9’unun bu durumu medya aracılığı ile öğrendiğini belirtmiştir ve veriler bu araştırmanın ilgili sonuçlarını desteklemektedir.

Çalışmamız kapsamındaki bireylerin %62.6’sı hemşireliğin hem kadınların hem de erkeklerin yapacağı bir meslek olduğunu belirtmektedir. Ünsal ve ark. (2010) araştırmaları kapsamındaki bireylerin %85.8’inin erkekler de kadınlar kadar iyi hemşirelik yapabileceğini ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Ünver ve Ürkmez’in (2009) toplum üzerinde, 20-65 yaş arasında, 350 kişi üzerinde yaptıkları çalışmada, çalışmaya katılanların %61.4’ü hemşireliğin kadın mesleği olduğu görüşündedir. Tezel ve ark.’nın (2008) 320 hasta üzerinde yaptıkları çalışmada ise hastaların %76.9’u, hemşireliğin kadına özgü bir meslek olduğunu ifade etmişlerdir. Bu araştırma bulguları, Türk toplumunda hemşireliğin kadın mesleği olarak algılandığını düşündürmektedir. İncelenen bu literatür bilgisinin aksine araştırmamızdaki bireylerin önemli bir çoğunluğu; hemşirelik mesleğini hem kadın hem de erkeklerin yapabileceği bir meslek olarak algılamaktadır. Bu sonuç, yaşanan toplumsal değişimlerin, hemşirelik mesleğindeki cinsiyet algısını değiştirdiğine işaret etmektedir. Hemşirelik mesleğinin insanlar arası ilişkilere dayanan dinamik bir süreç olması nedeniyle, bu meslek her iki cinsiyet tarafından uygulanabilir. Ayrıca, her iki cinsiyetin özelliklerinin bütünleştiği ve etkileştiği bir meslek grubu; dikkatleri cinsiyetten uzaklaştırır, ayrıca mesleğin bilim ve sanat yönünün olumlu yanı sıra hızlı gelişmesine katkıda bulunur (Taşçı, 2007). Bu durum, hem erkeklerin meslekte kabul görmeleri hem de meslekteki değişimlerin takip edilmesi açısından olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırmamızda bireylerin %71.7’si hemşirelerin uygulamalardaki başarısının cinsiyetten daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Greenhalgh ve ark.’nın (1998) 118 hemşire üzerinde yaptıkları çalışmada; mesleki uygulamalarda cinsiyetin değil, uygulama başarısının daha önemli olduğu bulunmuştur. Bu çalışma bulgusu araştırma bulgumuz ile paralellik göstermektedir.

Çalışmamızda bireylerin %47.2’si hastaneye yattığında kadın hemşirenin bakım vermesini isterken, bireylerin %52.8’i erkek hemşirenin bakım vermesini istememektedir. Bu bulgu Taşçı’nın (2007) 295 hasta üzerinde yaptığı çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Hemşire kelimesinin hemen hemen tüm dünya dillerinde kadına ait rol ve görevleri tanımlayan kız kardeş, süt anne, süt nine gibi kavramlar için kullanılmış olması, hemşireliğin kadın cinsiyetine özgü bir meslek olarak algılanmasına yol açmaktadır (Tezel ve ark., 2008). Toplumunu oluşturan bireylerin kadın hemşireden bakım almak istemelerini, bu dolaylı ilişki ile açıklamak mümkündür.

Çalışmamız kapsamındaki bireylerin %39.7’si erkek hemşirelerin yoğun bakım, ameliyathane ve acil gibi özel alanlarda çalışması gerektiğini ifade etmiştir. Egeland ve Brown (1989) erkek hemşirelerin yönetim ve eğitim işlerinde veya bazı özel alanlarda daha başarılı olacaklarını belirtmişlerdir. Göz ve Erken (2006), günümüzde hemşire unvanı almaya hak kazanmış, sağlık memurluğu öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %66.7’sinin hastanenin acilinde, %46.8’inin sağlık ocaklarında ve %38.4’ünün hemşirelik/sağlık memurluğu eğitimi alanında çalışmak istediklerini bulmuşlardır. Bu veriler araştırma sonuçlarımızı destekler niteliktedir.

Araştırmamız kapsamında bireylerin %52.5’i erkek hemşirelerin, meslekte herhangi bir değişime yol açmayacağını belirtmişlerdir. Kocaer ve ark. (2004) erkek üyelerin mesleğe alınmasının getireceği avantajları incelemişler, hemşirelik öğretim elemanlarının %89’unun mesleğin toplumsal statüsünün artacağını, öğrencilerin %81.0’inin erkek üyelerin fiziksel güç gerektiren işlerde yardımcı olacaklarını, ayrıca öğretim elemanlarının %66.0’sı, öğrencilerin %72.0’si hemşirelik mesleğine erkek üye alınmasının mesleğe dezavantaj getirmeyeceğini ifade ettiğini belirtmişlerdir. Öte yandan erkeğin geleneksel maskülen yönü ile hemşirelikte yer almasının, bakımda olumsuz bir etki yaratacağını ifade eden derlemeler bulunmaktadır (MacDougall, 1997). Arıkan ve ark.’nın (2000) yapmış oldukları çalışmada, erkek hemşirelerin mesleğe girmelerinin yararlarını; hastalarla iletişimi arttıracığı, mesleğe karşı olan cinsiyet ile ilgili olumsuz ön yargıların azalacağı, mesleki olumsuzlukların azalacağı ve hasta bakımının kalitesinin artacağı şeklinde sıralamışlardır. Taşçı’nın (2007) çalışmasında ise hastaların, %42.7’si erkek hemşirelerin iyi bakım verebileceğini, %43.4’ü ise erkek hemşirelerin olmasının hemşirelik mesleği ile ilgili olumsuz/yanlış düşünceleri değiştireceğini düşündüğünü belirtmiştir. Özdemir ve ark.’nın (2008) dördüncü sınıf (n=90) öğrencileri

üzerinde yaptıkları çalışmada; kız öğrenciler “erkeklerin hemşirelik mesleğine girmelerinin bakım kalitesini arttıracaklarını”, “hemşirelik mesleğindeki olumsuz imajı ortadan kaldıracaklarını” ifade etmişlerdir. Erkek öğrenciler de benzer şekilde, erkeklerin fiziksel gücü sayesinde bakımın kalitesinin artacağı ve hemşirelikteki olumsuz algıların değişeceği görüşündedirler. Araştırma bulgumuz, yapılan çalışma bulguları ile benzerlik göstermeyip, erkek hemşirelerin mesleğin gelişimi adına çok etkili olmayacağı görüşünü desteklemektedir. Çalışmamız kapsamında, erkek hemşirenin bakım vermesinden utanmayanlar %58, çekinmeyenler %58.7 ve şaşırmayanlar ise %68.3 sıklığındadır. Ekstrom (1999) araştırmasında hasta ve hasta yakınlarının kadın hemşirelere göre erkek hemşireden bakım alırken daha fazla sıkıntı yaşadıklarını bulmuştur. Taşçı’nın (2007) 295 kişi üzerinde yaptığı çalışmada olgular, erkek hemşirelerin bakım vermesinden rahatsız olacaklarını belirtmişlerdir. Tezel ve ark.’nın (2008) araştırmasında hastaların erkek hemşireden bakım aldıklarında iletişim kuramama, utanma, sıkılma, kaliteli hizmet alamama ve kötü davranışa maruz kalma gibi durumlar yaşayabileceklerini ifade etmişlerdir. Ünver ve Ürkmez’in (2009) yaptıkları çalışmada ise, erkek hemşireden hizmet almış olup çekingenlik hissi yaşamış olan kadınların oranı %40.4 iken, çekingenlik yaşadığı bildiren erkeklerin oranı %14.1’dir. Bu araştırma bulgumuz, yapılan çalışmaların aksine toplumun erkek hemşireyi nispeten kabullendiğini göstermektedir.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, katılımcılar erkek hemşirelerin, hemşirelik mesleğinde, farklı bir mesleki isimle yar almaları gerektiğini belirtmiştir. Ünsal ve ark. (2010) araştırmaları kapsamındaki bireylerin % 58.5’inin erkek hemşirelere nasıl hitap edileceğini bilmediklerini ifade ettiklerini belirtmektedir. Hemşirelik, bir mesleği; hemşire ise bu mesleği yapan kişiyi ifade etmektedir. Hemşire tanımları arasında “hemşirelik mesleğini yapan kadın” şeklinde bir tanım bulunmamaktadır. Dolayısı ile hemşirelik mesleğini yapmaya hak kazanan kişi, ister kadın ister erkek olsun hemşiredir. Erkek hemşireye farklı meslek isimleri verme arayışı, hemşirelik mesleğinde sorunlara neden olacaktır. Çalışmadaki bu verinin, toplumun erkek hemşire imgesi konusundaki bilgi gereksinimlerini belirleme adına, çok yararlı olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ

Hemşirelik mesleğinde erkek hemşire sayısı her geçen gün artmaktadır. Çıkarılan yasa ve ekonomik faktörler erkeklerin hemşirelik mesleğine yönelik eğilimini arttırmaktadır.

Çalışmamızdan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, toplumun erkek hemşireyi nispeten benimsediği saptanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları ışığında, dünyada her alanda gözlenen değişim ve gelişmeler sonucu kadın mesleği olarak algılanan hemşireliği, her iki cinsin de yapabileceği ve cinsiyetle ilgili kalıp yargıların ortadan kaldırılabileceği düşünülmüştür. Fakat tüm toplumun erkek hemşireye bakış açısının olumlu olması sağlanmalıdır. Bu amaçla;

- Kitle iletişim araçları ile toplumun; cinsiyetin hemşirelik bakımının kalitesini etkileyen bir etmen olmadığı konusunda bilgilendirilmesi,
- Erkek hemşireler için ayrı bir meslek ismi olamayacağı konusunda toplumun bilinçlendirilmesi,
- Lise son sınıfta okuyan erkek öğrencilere mesleğin tanıtılması; bu amaçla erkek hemşireler, hemşirelik öğrencileri ve lise öğrencilerinin beraber geçirecekleri zamanların planlanması,
- Toplumun erkek hemşire imgesini belirlemeye yönelik, geçerli ve güvenilir ölçme araçlarının geliştirilmesi,
- Toplumun erkek hemşire imgesini etkileyebilecek değişkenleri inceleyen araştırmaların planlanması ve uygulanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Arıkan, D., Karaman, Z., Yağcı, G. (2000). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin eğitime ve mesleki alanda erkek hemşire adaylara bakış açısı. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3(1): 36-43.
- Arthur, D., Randie, J. (2007). The professional self-concept of nurses: a review of the literature from 1992-2006. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 24(3): 60-64.
- Çınar, Ş., Demir, Y. (2009). Toplumdaki hemşirelik imajı: bir ölçek geliştirme çalışması. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12: 24-33.
- Egeland, J.W., Brown, J.S. (1989). Men in nursing: Their fields of employment, preferred fields of practice and role strain. *Health Service Research*, 24: 293-707.
- Ekstrom, D.N. (1999). Gender and perceived nurse caring in nurse-patient dyads. *Journal of Advanced Nursing*, 29: 1393-1401.
- Emiroğlu, N. (2000). Sağlık personelinin ve toplumun hemşirelik imajı. *Hemşirelik Araştırma Dergisi*, 1: 9-18.
- Evans, J. (1997). Men in nursing: exploring the male nurse experience. *Nursing Inquiry*, 4: 142-145.
- Göz, F., Erkan, M. (2006). Sağlık memurluğu öğrencilerinin mesleki düşünce görüş ve sorunları. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(2): 38-50.
- Greenhalgh, J., Vanhanen, L., Kyngaës, H. (1998). Nurse caring behaviours. *Journal of Advanced Nursing*, 27: 927-32.
- Kaya, N. (2006). Romatoid artritli bireyin hemşirelik bakımı. *İstanbul Üniversitesi FNHYO Hemşirelik Dergisi*, 15(57): 67-88.

- Kocaer, Ü., Öztop, T., Usta, N., Gökçek, D., Bahçecik, N., Öztürk, H., Paslı, E. (2004). Hemşirelik mesleğinde erkek üyelerin yeri. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 7(2): 1-7.
- Koç, Z., Sağlam, Z. (2009). Lise son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğine ilişkin görüşleri ve mesleği seçme durumlarının belirlenmesi. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(3): 1-7.
- MacDougall, G. (1997). Caring - a masculine perspective. *Journal of Advanced Nursing*, 25: 809-813.
- Mackintosh, C. (1997). A historical study of men in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 26: 232-236.
- Natan, M.B. (2009). Effects of nursing education on the image of nursing as a profession in Israel. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 6(1): 38.
- Öz, F. (2004). Sağlık Alanında Temel Kavramlar. İmaj İç ve Dış Ticaret A.Ş. Ankara.
- Özbaşaran, F., Taşpınar, A., Çakmakçı, A. (2002). Hastalar kendilerine bakım verenlerin cinsiyeti konusunda ne düşünüyorlar? *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(2): 1-7.
- Özdemir, A., Akansel, N., Tunk, G.C. (2008). Gender and career: Female and male nursing students’ perception of male nursing role in Turkey. *Health Science Journal*, 2(3): 153-161.
- Romem, P., Anson, O. (2005). Israil men in nursing: social and personal motives. *Journal of Nursing Management*, 13: 173-178.
- Şentürk, S.E. (1985). Hemşirelik Tarihi. Can Kitapçılık, Pazarlama Yayınları, İstanbul.
- Takase, M., Kershaw, E., Burt, L. (2001). Nurse-environment misfit and nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*, 35(6): 819-826.
- Takase, M., Maude, P., Manias, E. (2006). Impact of the perceived public image of nursing on nurses’ work behaviour. *Journal of Advanced Nursing*, 53(3): 333-343.
- Taşçı, K.D. (2007). Kadın doğum servislerinde yatan hastaların erkek hemşireler hakkındaki düşünceleri. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10: 12-19.
- Tezel, A., Akpınar, B.A., Yurttaş, A., Çelebioğlu, A. (2008). Hastalar erkek hemşireleri kabul edecekler mi? *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*, 16:13-18.
- Tzeng, H.M. (2006). Testing a conceptual model of the image of nursing in Taiwan. *International Journal of Nursing Studies*, 43: 755-765.
- Ünsal, A., Akalın, İ., Yılmaz, V. (2010). Farklı meslek çalışanlarının erkek hemşirelere ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1): 420-431.
- Ünver, S., Ürkmez, E. (2009). Hemşirelik mesleğinin erkek üyelerine toplumun bakış açısı. *Hemşirelik ve Ebelikte Kültürlerarası Yaklaşım Sempozyum Kitabı*, Çanakkale, 145.
- Yavuz, M., Dramalı, A. (1997). Erkek öğrencileri içeren hemşirelik eğitimi. *IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu*, Kıbrıs, 234-237.
- Resmi Gazete. Sayı: 8647. 02.03.1954 tarih ve 6283 nolu Hemşirelik Kanunu.
- Resmi Gazete. Sayı: 26510. 02.05.2007 tarih ve 5634 nolu Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.